

GUIÓ XERRADA SOBRE DEUTE ODIÓS

TÍTOL	DEUTE ODIÓS		
DURACIÓ APROX.	40 MINUTS	NIVELL	INTERMIG
RECURSOS NECESSARIS	SUPORT PER POWER POINT		
AUTOR	LAURA RAMOS (ODG)		
RESUM TEMARI	És una introducció sobre Deute Odiós, explicant com està caracteritzat per diferents actors, el seu pes relatiu en varis països i la discussió actual sobre l'obligatorietat del seu pagament.		
OBSERVACIONS	_____		

MATERIAL PREVI A LA XERRADA:

Deute odiós és el deute extern pres per règims despòtics sense el consentiment de la població i en contra dels seus interessos o necessitats, amb el coneixement dels creditors.

A continuació es detalla un seguit de materials, que es recomana (nosaltres trobem imprescindible) haver llegit abans de realitzar la xerrada. És informació pel ponent.

- ◆ **Deuda Odiosa: Caído el Déspota, caída la Deuda**, por Laura Ramos

Article que analitza les característiques principals del concepte de Deute Odiós. Distingeix entre les diferents categories de Deutes Odiosos i analitza també la responsabilitat dels creditors en casos de Deute Odiós. En castellà (4 pàg)

ESQUEMA XERRADA:

Índex

---

1. Què és el deute odiós?
2. Caracterització del deute odiós?
3. Exemples de deute odiós
4. Pes del deute odiós
5. Discussió actual sobre deute odiós i antecedents

Guió

Un dels problemes que afronta la crisi del deute és que es pressuposa que els pobles del món en desenvolupament "efectivament" deuen les sumes acumulades en els seus saldos financers. L'objectiu d'estudiar aquesta categoria de deute és donar més arguments sòlids a la posició que sosté que el total del deute extern és il·legítim, i per tant s'ha de cancel·lar.

PORTADA

1. Què és el deute odiós?

La doctrina del deute odiós diu que cap país, ni la seva gent, hauria de veure's obligat a pagar deutes, els quals han estat incorreguts sense el seu propi consentiment i en contra dels seus interessos.

Segons fòrums internacionals de la societat civil, el total de deute extern és il·legítim. Podem trobar quatre tipus genèrics de deute il·legítim:

❑ DEUTES IL·LEGÍTIMS DE TORNAR A PAGAR PERQUÈ CAUSARIEN DANY A LA GENT O LES COMUNITATS

És il·legítim perquè s'estan lesionant els Drets Humans. Són deutes simplement impagables, a no ser que es faci per sobre la fam i la misèria dels pobles.

❑ DEUTES CONTRETS PER USOS IL·LEGÍTIMS

El principal problema aquí és acordar el què és d'interès nacional per a la població. Doncs serà un reduït equip de jutges internacionals que decidiran quins són els interessos d'un país, ja que els pobladors d'aquest país poden no arribar a tenir mai la possibilitat d'explicitar els seus interessos. Això és preocupant perquè les interpretacions sobre allò que és d'"interès nacional" són necessàriament subjectives i fins i tot dins d'un país determinat podrien variar considerablement segons la posició social i econòmica.

❑ DEUTES CONTRETS AMB TERMES IL·LEGÍTIMS

Deutes presos o renegociats amb imposicions unilaterals tals com les taxes d'interès usuràries, capitalització d'interessos, aplicació de primes de riscos...

❑ DEUTES CONTRETS PER DEUTORS IL·LEGÍTIMS I PER CREDITORS ACTUANT IL·LEGÍTIMAMENT. INCLOU EL DEUTE ODIÓS

La il·legitimitat permet declarar un préstec nul, el què significa que el deute deixa d'existir i els creditors no poden exigir el seu acompliment.

DIAPÒ N° 3

Alexander Sack (1927) diu així:

“Si un poder despòtic incurre en una deuda no por necesidades e intereses del Estado sino para fortalecer su régimen, para reprimir a la población que lucha contra él, esta deuda es odiosa para toda la población de todo el Estado”

Alexander Sack i Ernst Feilchenfeld, a finals de la dècada dels 20 del segle passat, proposaren donar a la doctrina del deute odiós viabilitat com a norma legal internacional.

2. Caracterització del deute odiós?

Un deute és odiós si compleix tres requisits:

1. Absència de consentiment per part de la població
2. Absència de benefici per la població
3. Coneixement dels creditors

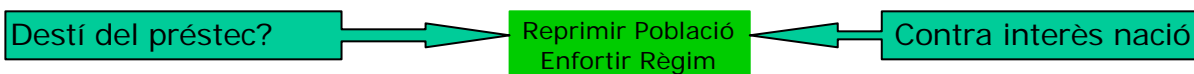
Observem més detalladament aquests tres elements:

1. Absència de consentiment per part de la població

Aquest requisit ens porta a analitzar la naturalesa del govern que va prendre el préstec. Quan un govern o règim exerceix la seva autoritat de forma absoluta, sense emmarcar-se a les limitacions que imposa la legislació, és un govern despòtic, com són, per exemple, els règims dictatorials. Les dictadures per definició doncs, governen sense el consentiment de la població.

2. Absència de benefici per la població

Com hem dit abans, no hi ha un llistat de destins “odiosos” per poder determinar el caràcter d’un deute. No obstant, ara farem una classificació que ens pot aproximar força a la solució:

▪ DEUTES D’OPRESSIÓ

Contrets per finançar activitats agressives o criminals contra la població. Per exemple, el deute extern de Ruanda (al 1994 de mil milions de \$) fou contret pel règim dictatorial de del general Juvénal Habyarimana que utilitzà els préstecs per comprar armes i multiplicar per vuit les seves forces armades en quatre anys. Aquest empoderament va permetre l’aniquilació d’un milió de Tutsis i de milers d’opositors Hutus el 1994.

▪ DEUTES DE GUERRA

Presos per portar a terme plans bèl·lics amb fins imperialistes (estendre el domini d’un país sobre un altre o altres mitjançant la força), de conquesta (guanyar, mitjançant operacions de guerra, un territori, població, posició, etc.) o annexionistes (unir o agregar un territori a un país sota la seva dependència).

Aquests deutes de guerra es diferencien d’aquells que es prengueren per resistir la invasió, com seria el cas de Moçambic, envaït per Sud-Àfrica, que sí són deutes legítims. No obstant, en aquest últim cas, no és el poble de Moçambic el que hauria de fer-se’n càrrec, en realitat, el reclam hauria de dirigir-se al govern responsable d’aquesta invasió, el règim de l’Apartheid, però no al poble sud-africà que també és víctima del mateix règim.

▪ DEUTES DE CORRUPCIÓ

Quan s’ha utilitzat funcions o medis públics en profit dels seus gestors o associats, sigui aquest benefici econòmic o qualsevol altre. En general, aquest tipus de deute odiós és aquell que, una vegada negociat, acaba en els comptes personals dels despotes o els seus còmplices, generalment en bancs suïssos. Per exemple, Mobutu al Zaire, Marcos a Filipines, Duvalier a Haití.

- **DEUTES IRRESPONSABLES**

Presos per realitzar projectes que fracassaren perquè els mancaven estudis de viabilitat tècnica, financera, ambiental o social, o que foren deficients o complaents. Generalment es tracta de projectes faraònics que mai es posen en funcionament o que no es poden acabar.

- **DEUTES D'ÈLITS**

Deute que s'acumula com a resultat de préstecs presos o de pèrdues que assumeix l'erari públic per beneficiar a una minoria de la població, que gaudeix d'una posició d'avantatge. A Filipines, per exemple, la majoria de les 500 empreses estatals van ser primerament iniciatives privades dels amics de l'ex-dictador Fernando Marcos, els quals amassaren grans fortunes personals.

3. Coneixement dels creditors

D'aquí sorgeix el nom de **deute fraudulent**: Quan existeix intencionalitat o complaença per part dels governs locals i dels prestadors alhora de tancar els negocis basats en l'estafa i el frau. Exemples són sobrepreus, sobrefacturacions, subfacturacions, projectes inexistents, fuga de capitals... O el deute pres per finançar projectes, les obres de les quals, eren concedides als països que prestaven el diner com a condició del préstec. El govern de Fernando Marcos a Filipines va caracteritzar-se pel "sobrepreu": va comprar un reactor nuclear al preu de dos a la Companyia Westinghouse i sense licitació.

A més cal afegir totes aquelles operacions que beneficiaven a algun sector econòmic que va haver de pagar suborns al govern local per admetre tals negocis bruts.

Per últim, i com a exemple de sobrepreu, dir que els preus pagats pels països empobrits als governs del Nord pels seus productes, com a condició de rebre ajuda externa, són entre un 20 i un 25% majors als valors de mercat.

3. Exemples de deute odiós

Segons Joseph Hanlon,

PAÍS	RÈGIM/ DICTADOR	DEUTE BILIONS DE US\$
INDONÈSIA	SUHARTO	126
BRASIL	GOVERN MILITAR	100
ARGENTINA	GOVERN MILITAR	40
FILIPINES	MARCOS	27
SÍRIA	HAFEZ EL- ASSAD	21
SUD ÀFRICA	APARTHEID	19
PAKISTAN	GOVERN MILITAR	19
SUDAN	NIMEIRY/AL-MAHDI	17
TAILÀNDIA	GOVERN MILITAR	14
NIGÈRIA	BUHARI/ABACHA	14
XILE	PINOCHET	13
ZAIRE/CONGO	MOBUTU	13
ARGÈLIA	GOVERN MILITAR	5
IRAN	SHAH	5
KÈNIA	MOI	4
ETIÒPIA	MARIAM	4
BOLÍVIA	GOVERN MILITAR	3
SOMÀLIA	SIAD BARRE	2
PARAGUAY	STROESSNER	2
MALAWI	BANDA	2
EL SALVADOR	GOVERN MILITAR	1
LIBÈRIA	DOE	1
HAITÍ	DUVALIER	1

4. Pes del deute odiós

El percentatge de deute odiós respecte el total de deute extern que suporten els països empobrits és d'un 20%

DIAPÒ N.º 9

5. Discussió actual sobre deute odiós i antecedents

El problema de la Successió

Una de les qüestions claus per entendre el conflicte jurídic sobre el reconeixement del deute odiós és la següent:

¿els governs successors escollits democràticament han de pagar els deutes del règim opressor? O bé, ¿les víctimes del règim despòtic han de pagar els costos de la seva pròpia opressió?!

Si la resposta és:

SI-→S'aplica el "PRINCIPI DE LA CONTINUITAT DE L'ESTAT"

NO→S'aplica la "Doctrina del DEUTE ODIÓS". Se sosté que els deutes públics poden i han de ser avaluats per un govern posterior o ser considerats en l'àmbit de la successió d'Estats. Per una altra banda, es fonamenta en el concepte de **risc moral**: "fer exigible el pagament de deutes que van protegir règims d'opressió o terror, és acceptar que la comunitat internacional troba aquest quefer legítim, i no només els deutes".

La majoria d'analistes com Michael Kremer i Patricia Adams promouen la creació d'una nova agència mundial d'arbitratge del deute, que s'encarregui d'avaluar la sustentabilitat i la legitimitat dels préstecs internacionals, tant els atorgats en el passat com a guàrdia per préstecs futurs.

DIAPÒ N.º 10

Antecedents

1898. DEUTE CUBÀ SOTA RÈGIM COLONIAL EEUU-CORONA ESPANYOLA

La doctrina del deute odiós sorgí cap a finals del segle XIX, quan EUA va adquirir Cuba com a protectorat, després d'haver-se imposat en la guerra hispanoamericana. El Tractat de París, firmat al final de la guerra per resoldre les disputes entre EUA i l'Estat espanyol, anul·là tots els deutes adquirits pel govern de Cuba amb l'Estat espanyol. Aquesta clàusula s'establí perquè EUA al·legà que els préstecs havien servit per finançar a dictadors que defensaren l'imperialisme espanyol suprimint els moviments populars a favor de la sobirania cubana.

1930. DEUTE RÈGIM DESPÒTIC DE TINOCO. GRAN BRETANYA-COSTA RICA

La doctrina del deute odiós passà a formar part del dret internacional amb el dictamen del Juez Taft en el cas de Gran Bretanya contra Costa Rica on es discutia si el deute contret pel dictador de Costa Rica Tinoco amb la banca anglesa havia de ser cancel·lat pel govern successor. Es declarà la il·legitimitat dels préstecs perquè "el banc sabia que el diner seria utilitzat pel president que es jubilava ... per a la seva manutenció personal, refugiat en un país estranger".

1998. DEUTE DE RUANDA. CAMBRA DELS COMUNS

El concepte de "deute odiós" fou també acceptat pel Comitè sobre Desenvolupament Internacional de la Cambra dels Comuns en el seu informe de Maig de 1998 sobre l'alleugeriment del deute pel cas de Ruanda. Allà se senyalava que "el gruix del deute extern de Ruanda el va contraure el règim genocida que precedí a l'administració actual... alguns sostenen que els préstecs foren utilitzats pel règim per comprar armes i que l'administració actual i, en última instància, el poble de Ruanda no ha de pagar aquest deute 'detestable'... Recomanem al govern [britànic] instar a tots els creditors bilaterals, en especial França, a cancel·lar el deute contret pel règim anterior."

DIAPÒ N.º 11...

2002. DEUTE EXTERN DELS PAÏSOS DEL SUD. TRIBUNAL INTERNACIONAL DELS POBLES SOBRE DEUTE EXTERN

Aquest Tribunal Internacional dels Pobles és un tribunal d'opinió, que es reuní al febrer a Porto Alegre, com a part del II Fòrum Social Mundial, expressà en relació al concepte de deute odiós que "...Considerant...QUE l'endeutament d'aquests països fou constituït per governs dictatorials, i per això il·legítims i antipopulars, i que els creditors, a més d'haver estat còmplices, tenien consciència del risc que implicaven aquests préstecs..." es decidia per unanimitat, d'entre moltes altres conclusions i detalls, que el deute extern dels països del Sud era il·legítim, injust i insostenible èticament, jurídica i política.

MATERIAL COMPLEMENTARI:

- **¿Deuda Odiosa o Negocios Criminales? Una mirada sobre los acreedores**, per Laura Ramos

Article que analitza la responsabilitat dels creditors (governos i bancs del nord, així com les institucions financeres internacionals com el Banc Mundial o el FMI), en els casos de deute odiós. En castellà (7 pàg)

- **La 'deuda odiosa': búsqueda legal para zanjar la deuda externa** per Malcolm Seymour

Document que posa sobre la taula la discussió i el debat actual sobre el concepte de Deute Odiós, com a un argument clar per defensar la il·legitimitat del deute extern, i aconseguir-ne així la seva anul·lació. En castellà. (3 pàgs.)

- **Deuda Odiosa** per Angel Rodriguez Kauth

És una article on es defineix el deute odiós i tot el seu entorn aportant una visió des dels països empobrits. Es parla dels impactes d'aquest tipus de deute i a continuació s'exposen possibles solucions. S'utilitza el cas d'Argentina per seguir els temes que es discuteixen, sobre un cas real i actual. En castellà.(10 pàgs.)

- **The Doctrine of Odious Debts**, per Patricia Adams

Resum d'un llibre sobre Deute Odiós de la mateixa autora. Inclou una conferència sobre la cancel·lació d'aquest tipus de deute il·legítim. En anglès (9 pàgs.)

Els documents esmentats es troben a la carpeta de "Documents d'Ampliació" dins d'aquesta mateixa unitat de "Deute Odiós", d'on poden ser baixats.